

Deel 2

Feesten van de HEERE

Sabbat

Hans van de Lagemaat

De Sabbat

Het hoofdstuk dat aan de grondslag van de bestudering van de feesten van de Heere ligt is Leviticus 23. En merkwaardig genoeg begint het hoofdstuk met de sabbat. Het is alsof de sabbat in het rijtje helemaal niet thuis hoort. De sabbat is een wekelijks terugkerende dag. Al de andere feesten die beschreven worden, zijn jaarlijks. Het is ook alsof Leviticus 23 tweemaal een begin heeft. In vers 2 lezen we:

‘Spreek tot de Israëlieten en zeg tegen hen: De feestdagen van de HEERE, die u moet uitroepen, zijn heilige samenkomsten. Dit zijn Mijn feestdagen’ (Lev. 23:2).

Dan volgt een beschrijving van de week en de rustdag, een heilige samenkomst. In vers 4 begint het opnieuw:

‘Dit zijn de feestdagen van de HEERE, de heilige samenkomsten, die u op hun vastgestelde tijd moet uitroepen.’ (Lev. 23:4).

We kunnen er uit leren dat de wekelijkse sabbat alles te maken heeft met de jaarlijkse feesten. De tijd tussen Eerstelingen en Pinksteren wordt zelfs geteld in sabbatten. Daarom heet Pinksteren ook wel het Wekenfeest (Ex. 34:22; Deut. 16:10, 16; 2 Kron. 8:13).

De sabbat wordt in Kolossensen 2:16 ook in een adem genoemd met de feestdagen.

‘Laat dus niemand u veroordelen inzake eten of drinken, of op het punt van een feestdag, een nieuwe maan of de sabbatten.’ (Kol. 2:16).

Geen werk

'Zes dagen mag er werk verricht worden, maar op de zevende dag is het sabbat, een dag van volledige rust, een heilige samenkomst. Geen enkel werk mag u doen. Het is in al uw woongebieden een sabbat voor de HEERE.' (Lev. 23:3).

Het eerste wat ons opvalt is dat er geen werk gedaan mocht worden op de sabbat. Het was een 'sabbat sabbatoon' een sabbat van volledige rust. Daar ligt ook de grondbetekenis van het woord sabbat: ophouden (met werken), rusten. Voor het eerst komen we het tegen in Genesis 2.

'Toen God op de zevende dag Zijn werk, dat Hij gemaakt had, voltooid had, rustte Hij op de zevende dag van al Zijn werk, dat Hij gemaakt had. En God zegende de zevende dag en heiligde die, want daarop rustte Hij van al Zijn werk, dat God schiep door het te maken.' (Gen. 2:2, 3).

De wekelijkse sabbat is niet de enige dag in de week waarop geen werk gedaan mocht worden. Er worden in Leviticus 23 nog zeven andere van dit soort dagen, heilige samenkomsten, genoemd:

1. De eerste dag van Ongezuurde Broden (v. 7)
2. De zevende dag van ongezuurde broden (v. 8)
3. Wekenfeest (v. 21)
4. Gedenkdag van bazuingeschal (v. 24, 25)
5. Grote Verzoendag (v. 28)
6. De eerste dag van Loofhutten (v. 35)
7. De achtste dag van Loofhutten (v. 36)

Er worden overigens wel twee woorden door elkaar heen gebruikt. Een woord voor werk in het algemeen en het andere voor dienstwerk, slavenarbeid. Dit laatste woord wordt gebruikt voor de eerste en de zevende dag van Ongezuurde broden, het Wekenfeest, Gedenkdag

van bazuingeschal en de eerste en de achtste dag van Loofhutten. *Melakah*, geen werk in het algemeen, gold voor de wekelijkse sabbat en de Grote Verzoendag.

Wat een verademing moeten die woorden in Israëls oren zijn geweest! 'Geen werk'. 'Geen dienstwerk'. Bedenk wel: Israël was juist uit Egypte verlost. Daar werd hen geen enkele rust gegund. Voortdurend moest er gewerkt worden.

*'De Egyptenaren lieten de Israëlieten met harde hand voor zich werken. Zij maakten **het leven bitter** voor hen door **hen zwaar werk** te laten verrichten met leem en bakstenen, en door **allerlei werk op het veld**: al hun werk, waarmee zij hen moesten dienen, met harde hand.'* (Ex. 1:13, 14)

*'Het gebeurde vele dagen daarna, toen de koning van Egypte gestorven was, dat de Israëlieten zuchtten en het uitschreeuwden vanwege de **slavenarbeid**. En hun hulpgeroep vanwege de **slavenarbeid** steeg omhoog tot God.'* (Ex. 2:23).

*'Toen vertrokken de slavendrijvers van het volk en de voormannen ervan en zeiden tegen het volk: Dit zegt de farao: Ik geef u geen stro meer. Ga zelf en haal voor uzelf stro, waar u het ook maar kunt vinden. **Van uw werk gaat echter niets af.**'* (Ex 5:10, 11)

*'Ik zal u tot Mijn volk aannemen en Ik zal u tot een God zijn. Dan zult u weten dat Ik de HEERE, uw God, ben, Die u uitleidt van onder de dwangarbeid van de Egyptenaren. Ik zal u brengen in het land waarvoor Ik Mijn hand opgeheven heb, dat Ik het aan Abraham, Izak en Jakob geven zou. Ik zal het u in erfelijk bezit geven, Ik, de HEERE. Zo sprak Mozes tot de Israëlieten, maar zij luisterden niet naar Mozes **door hun moedeloosheid en de harde slavenarbeid.**'* (Exod. 6:6-8).

Denk je dat de woorden 'geen werk' als een straf geklonken hebben in de oren van de pas verlostte Israëlieten? Dat zal toch niet? Ze mochten rusten. Niet alleen van hun dienstwerk, van hun slavenarbeid, maar van alle werk. De woorden 'geen werk' hielden de herinnering aan Egypte levend. Daar in dat slavenhuis kon Israël alleen maar dromen van een dag zonder werk. Daarom spreken de 'heilige samenkomsten', de dagen die de Heere apart had gezet, en waarop geen werk gedaan mocht worden, van verlossing. Verlossing is de grondtoon in Leviticus 23 en niet in het minst in de sabbat.

Cycli van zevens

De sabbat is de zevende dag. De week is de kleinste cyclus van de vele zevens die we in Israël tegenkomen. Israël is het 'volk van de zevens':

- de wekelijkse sabbat
- de zeven 'heilige samenkomsten'
- zeven weken tussen Eerstelingen en Pinksteren
- de zevende maand
- het zevende jaar (Lev. 25)
- het jaar na de zeven maal zeven jaar, het jubeljaar (Lev. 25)
- de zeventig jaarweken (Dan. 9)

De Heere Jezus en de sabbat

Regelmatig kwam de Heere Jezus in conflict met de geestelijke leidslieden in Israël. Onderwerp van de verregaande onenigheid was heel vaak de sabbat. De Heere Jezus verrichtte genezingen op de sabbat. En dat was voor de Farizeeën en Schriftgeleerden tot een aanstoot. Konden deze wonderen niet één dag achterwege blijven? Zij beschouwden het als werken; en konden die werken op de sabbat nu niet ophouden?

Er staan zeven wonderen beschreven die de Heere op een sabbat deed. Ongetwijfeld heeft Hij er veel meer gedaan. Maar deze zeven zijn door de Heilige Geest geselecteerd om beschreven te worden:

1. De bezetene, de man met de onreine geest

- Markus 1:21-28; Lukas 4:33-37
2. De schoonmoeder van Petrus
Mattheüs 8:14, 15; Markus 1:29 – 31; Lukas 4:38, 39
 3. De man met de verschrompelde hand
Mattheüs 12:9-14; Markus 3:1-6; Lukas 6:6-11
 4. De vrouw die achttien jaren ziek was geweest.
Lukas 13:10-17
 5. De waterzuchtige man.
Lukas 14:1-6
 6. De verlamde man te Bethesda.
Johannes 5:1-14
 7. De blindgeborene.
Johannes 9:1-41

De man met de verschrompelde hand

We kunnen deze wonderen weer allemaal scharen onder verlossing. Dat zien we ook in de vergelijking die de Heere zelf trekt. Voordat Hij de man met de verschrompelde hand genas werd Hem gevraagd of het wel geoorloofd was om op de sabbatdagen te genezen. (Mat. 12:10). Overigens was dit geen echte vraag. Het antwoord stond voor de vraagstellers al vast. Ze wilden bij een verkeerd antwoord Hem kunnen beschuldigen.

‘Hij zei tegen hen: Welk mens onder u die één schaap heeft, zal het niet, als het op een sabbat in een kuil valt, grijpen en eruit tillen?’ (Mat. 12:11).

De Heere antwoordde, zoals vaker, met een wedervraag, maar ook dit was geen echte vraag. Voor iedereen was het antwoord duidelijk. Omdat dit op de gezichten van de aanwezigen stond af te lezen vroeg Hij vervolgens:

‘Hoeveel gaat niet een mens een schaap te boven! Daarom is het geoorloofd op de sabbatdagen goed te doen.’ (Mat. 12:12).

En vervolgens voegde Hij de daad bij het woord. De reactie van de farizeeën was te voorspellen. Zij luisterden niet naar de redelijkheid van het argument van de Heere Jezus. Zij gingen beraadslagen hoe zij Hem konden doden. Zo weinig begrepen deze mannen van het ware karakter van de sabbat en nog minder van de Heere van de sabbat, dat hun oordeel bij voorbaat al vaststond. Zo weinig wilden zij weten van de noodzaak van verlossing dat zij nog liever de Verlosser zouden doden dan getuigen te zijn van Zijn machtige werken.

De vrouw die achttien jaren ziek was geweest

Eenzelfde discussie zien we bij de genezing van de vrouw die achttien jaren ziek was geweest.

‘En het hoofd van de synagoge, die verontwaardigd was dat Jezus op de sabbat genas, antwoordde en zei tegen de menigte: Er zijn zes dagen waarop men moet werken. Kom dan daarop en laat u genezen, maar niet op de dag van de sabbat.’ (Luk. 13:14).

De Heere, Die alle harten kent, sprak deze overste vervolgens aan met ‘huichelaar’. De woorden waren niet gesproken vanuit een ware godsvrucht. Het waren woorden vol van eigengerechtigheid ten koste van een arme vrouw, die zich al nauwelijks meer kon herinneren wat het was om niet ziek te zijn.

‘De Heere dan antwoordde hem en zei: Huichelaar, maakt niet ieder van u op de sabbat zijn os of ezel van de voederbak los en leidt hem weg om hem te laten drinken? En moest dan deze vrouw, die een dochter van Abraham is en die de satan, zie, nu achttien jaar gebonden had, niet losgemaakt worden van deze band op de dag van de sabbat?’ (Luk. 13:15, 16)

Nog duidelijker dan in het vorige voorbeeld legt de Heere het verband met verlossing. Een verlossing van wel de ergste band waarmee iemand gebonden kan zijn; en hoe beeldend beschreven! Het losmaken van een os of een ezel op de sabbat om hem te laten drinken

was voor niemand een probleem; maar nu een arme vrouw van haar knellende band werd bevrijd om te mogen drinken van het levende water, kwam deze overste der synagoge in het geweer. Dat is huichelarij ten top.

De blindgeborene

De discussie barstte weer los rond de genezing van de blindgeborene. Dat Schriftgedeelte wordt heel mooi ingeleid rondom de woorden 'werken van God'.

'En in het voorbijgaan zag Hij iemand die blind was van de geboorte af. En Zijn discipelen vroegen Hem: Rabbi, wie heeft er gezondigd, hij of zijn ouders, dat hij blind geboren zou worden? Jezus antwoordde: Hij heeft niet gezondigd en zijn ouders ook niet, maar dit is gebeurd, opdat de werken van God in hem geopenbaard zouden worden. Ik moet de werken doen van Hem Die Mij gezonden heeft, zolang het dag is; er komt een nacht waarin niemand kan werken. Zolang Ik in de wereld ben, ben Ik het Licht der wereld. (Joh. 9:1-5).

Vervolgens brengt Hij de blinde man in Zijn wonderbaar Licht. Dat licht konden velen van de farizeeën echter niet zien.

'Sommigen dan van de Farizeeën zeiden: Deze Mens is niet van God, want Hij neemt de sabbat niet in acht. Anderen zeiden: Hoe kan een zondig mens zulke tekenen doen? En er was verdeeldheid onder hen.' (Joh. 9:16).

Hoewel anderen daar anders over dachten was dit toch de overheersende gedachte onder de farizeeën. Iemand die zulke dingen op de sabbat doet kan van God niet zijn. Zo groeide de vijandschap met elk teken dat Hij op de sabbat deed. De genezen man schaamde zich niet voor Hem te getuigen. Hij spreekt met meer wijsheid:

'Als Deze niet van God was, zou Hij niets kunnen doen.' (Joh. 9:33)

Deze man was echt ziende geworden. Hij zag de Messias van Israël. Hij beled Hem voor de mensen; wat de gevolgen ook waren.

'En hij zei: Ik geloof, Heere! En hij aanbad Hem.' (Joh. 9:38).

Wat de farizeeën niet zagen, niet konden zien, is dat Jezus, als de Zoon van God, de werken Gods deed op de sabbat des Heeren. Ze waren blind voor Wie Hij was. Hun zonde lag niet hierin dat zij niet konden zien, maar veelmeer dat zij meenden te zien, en hun blindheid weigerden toe te geven (Joh. 9: 41).

De verlamde man te Bethesda

Dat de werken die de Heere ook op de sabbat deed, Gods werken waren lezen we ook na de genezing van de verlamde man te Bethesda. Ook na dit wonder van verlossing brak er een vervolging van de Heere Jezus los.

'Maar Jezus antwoordde hun: Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook. Daarom dan probeerden de Joden des te meer Hem te doden, omdat Hij niet alleen het gebod van de sabbat brak, maar ook zei dat God Zijn eigen Vader was, en daarmee Zichzelf aan God gelijkmaakte.' (Joh. 5:17, 18).

De Heere provoceerde niet toen Hij deze wonderen op de sabbat deed. Hij stelde veeleer de duisternis in het licht. Hij verbrak de sabbat niet. Hij gaf haar juist de ware inhoud. De sabbat was niet een sabbat van mensen maar de sabbat van de Heere. En Hij als de Zoon van God deed ook op die dag Gods werken. De farizeeën begrepen voluit de implicatie van Zijn woorden. Te meer wilden zij Hem doden. Niet alleen vanwege de sabbat, maar ook vanwege het feit dat Hij zei dat Hij God was. Maar verlamd door hun eigen inhoudsloze tradities weigerden zij het te zien. Ze weigerden Hem als hun Messias, de Christus, te erkennen, en verkozen Zijn dood boven het eeuwige leven.

De Heere van de sabbat

Er is nog een Schriftgedeelte waarin de Heere zich de Heer van de sabbat noemt. Toen de discipelen op de sabbat door het gezaaide gingen kregen zij honger en begonnen zij aren te plukken (Mat. 12:1). Onmiddellijk kwamen de farizeeën weer in het geweer. Kennelijk was het hun dagtaak geworden, ook op de sabbat, om de Heere Jezus en Zijn discipelen te bespieden met het doel om Hem te beschuldigen.

‘Toen de Farizeeën dat zagen, zeiden zij tegen Hem: Zie, Uw discipelen doen iets wat niet geoorloofd is te doen op de sabbat.’
(Matt. 12:2).

Het lange antwoord dat de Heere op deze beschuldiging geeft besluit Hij met:

‘Want de Zoon des mensen is Heere, óók van de sabbat.’ (Mat. 12:8).

De les is ook hier duidelijk. Hij maakt Zich ‘aan God gelijk’. In Leviticus 23:3 staat dat de wekelijkse rustdag ‘een sabbat voor de HEERE’ is. De sabbat van JHWH, de God van het verbond. En als de Heere Jezus zegt dat Hij de Heere van de sabbat is verwijst Hij hiernaar. Hij is de HEERE. Hij is JHWH. Hij doet Zijn eigen werken op Zijn eigen dag. Hij geeft inhoud aan de sabbat. Ja, meer nog, Hij is de inhoud van de sabbatdag. Zolang we dit niet zien is het inhoudsloos om over de invulling van de rustdag te spreken. De hele discussie sabbat of zondag is vruchteloos zonder dit zicht op Hem, Die de Heere is van de sabbat. En het moment dat we dit wel zien, dan stopt de discussie. Dan is dat gesprek niet meer nodig. Want dan gaat het alleen nog om Hem en Zijn werk, en niet meer om onze werken, waarmee we Hem menen te behagen, maar die meer bedoeld zijn om onze eigen meningen en tradities hoog te houden.

De eerste verwijzing naar de sabbat

'Toen God op de zevende dag Zijn werk, dat Hij gemaakt had, voltooid had, rustte Hij op de zevende dag van al Zijn werk, dat Hij gemaakt had. En God zegende de zevende dag en heiligde die, want daarop rustte Hij van al Zijn werk, dat God schiep door het te maken.' (Gen. 2:2, 3).

De grondbetekenis van 'rusten' is ophouden met werken. En van daaruit rusten. Het Hebreeuwse woord is *shabath*, vanwaar het woord voor de zevende dag van de week; sabbat. Hij heeft deze dag gezegend en geheiligd. En Hij heeft gerust van al Zijn werk, dat Hij geschapen had, 'door het te maken'.

In de eerste plaats kunnen we hieruit opmaken dat de sabbat een scheppingsgegeven is. Hoewel er hier geen uitdrukkelijk gebod wordt verbonden aan de sabbat wordt de sabbat van Israël wel heel duidelijk in verband gebracht met de schepping.

Een Christen behoort tot en is zelfs 'een nieuwe schepping' (Gal. 6:15; 2 Kor. 5:17). De rust die bij deze schepping behoort is niet een dag maar een Persoon. Die Rust is er niet één keer per week voor 24 uur, maar altijd, eeuwigdurend. Nogmaals, als we het zicht op Hem hebben, de Heere van de sabbat, dan hoeven we niet meer te discussiëren over 'welke dag' en 'wat wel en wat niet te doen' op die dag. We hebben rust in Hem.

God aan het werk

God kon rusten omdat al wat Hij gemaakt had volmaakt was. Hij was klaar met Zijn werk. Maar deze volmaaktheid was er alleen voor Genesis 3. Veel is er verwoest in de val van Adam en Eva.

'En tegen Adam zei Hij: Omdat u geluisterd hebt naar de stem van uw vrouw en van die boom gegeten hebt waarvan Ik u gebod: U mag daarvan niet eten, is de aardbodem omwille van

u vervloekt; met zwoegen zult u daarvan eten, al de dagen van uw leven.' (Gen. 3:17).

De mens heeft door zijn ongehoorzaamheid God als het ware weer aan het werk gezet. Niet om te scheppen, maar om te verlossen; maar die verlossing resulteert wel in een nieuwe schepping!

God bleef niet rusten. Dat kon niet. De tegenstander was aan het werk. En dat vroeg om tegenmaatregelen. En daarom getuigde de Heere Jezus:

'Maar Jezus antwoordde hun: Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook.' (Joh. 5:17)

Hij nam geen rust. Hij had de werken te doen die Hem de Vader gegeven had om te doen. Ook op de sabbat werkte Hij aan de verlossing. De Joden, die hier blind voor waren, blind voor het machtige werk wat God aan het uitwerken was, blind voor het aandeel wat het volk Israël zelf daarin had en ook blind voor de ware inhoud van de sabbat konden in de houding van de Heere Jezus niets anders zien dan des doods waardig.

Dat was helemaal het karakter geworden van de Joodse godsdienst. Jesaja roept door de Geest van de Heere uit:

'u bent Mij tot last geweest met uw zonden, u hebt Mij vermoeid met uw ongerechtigheden' (Jes. 43:24).

Tot last, dat is slavenwerk, dienstwerk. Het is dezelfde term die gebruikt wordt voor Israëls dienstbaarheid in Egypte. In plaats van dat God Zich kon verblijden en verlustigen in het volk dat Hij had verlost, omdat het zich in Hem verblijdde en Zijn lof verkondigde (Jes. 43:21), zien we juist het tegengestelde. Het volk maakte Hem moe. Hun offerandes werden niet, of niet in de juiste geest gebracht. En ook hun feestdagen en sabbatten waren de Heere een gruwel.

'Breng niet langer nutteloze offers. Het reukwerk is Mij een gruwel. Nieuwemaansdag en sabbat, het bijeenroepen van samenkomsten: Ik verdraag het niet; het is onrecht, zelfs de bijzondere samenkomsten. Uw nieuwemaansdagen, uw feestdagen haat Ik met heel Mijn ziel; ze zijn Mij tot last; Ik ben het moe om ze te dragen.' (Jes. 1:13, 14).

Dat was Israël in de dagen van Jesaja. En het was echt niet anders in de dagen daarna en in de dagen van de Heere Jezus. Dat volk dat zijn eigen God zo vermoeide, maakt het wel heel bont, door de Zoon te willen doden, vanwege het 'overtreden' van de sabbat. De Zoon Die juist was gekomen om hen te verlossen uit hun lege wandel. Hoe wonderlijk zijn tegen deze achtergrond dan de woorden die volgen op Jesaja 43:24:

'Ik, Ik ben het Die uw overtredingen uitdelgt omwille van Mijzelf, en aan uw zonden denk Ik niet.' (Jes. 43:25).

Dat is onvoorwaardelijk. Wat een goedertierenheid en een genade tegenover zoveel vijandschap.

Sabbat en manna

Opmerkelijk genoeg vinden we de sabbat nog voor de wetgeving. Het gebod om de zevende dag te gedenken was al eerder van kracht.

'Op de zesde dag gebeurde het dat zij een dubbele hoeveelheid brood verzamelden, twee gomers voor één persoon. Al de leiders van de gemeenschap kwamen dat aan Mozes vertellen. Hij zei toen tegen hen: Dat is het wat de HEERE gesproken heeft. Morgen is het de rustdag, de heilige sabbat voor de HEERE! Wat u bakken wilt, bak het, en kook wat u koken wilt, en laat alles wat er overblijft voor uzelf liggen om het tot de volgende morgen te bewaren. Zij lieten het staan tot de volgende morgen, zoals Mozes geboden had, en nu stonk het niet en waren er geen maden in. Toen zei Mozes: Eet dit vandaag, want vandaag is het

de sabbat voor de HEERE. U zult het vandaag buiten niet vinden. Zes dagen moet u het verzamelen, maar op de zevende dag is het sabbat. Dan zal het er niet zijn. Het gebeurde echter op de zevende dag dat sommigen van het volk eropuit gingen om brood te verzamelen, maar zij vonden niets. Toen zei de HEERE tegen Mozes: Hoelang weigert u nog Mijn geboden en Mijn wetten in acht te nemen? Zie, omdat de HEERE u de sabbat gegeven heeft, daarom geeft Hij u op de zesde dag brood voor twee dagen. Ieder moet op zijn plaats blijven! Niemand mag er op de zevende dag vanuit zijn verblijfplaats op uit gaan! Zo rustte het volk op de zevende dag.’ (Ex. 16:22-30)

Een verwijzing naar dit Schriftgedeelte vinden we nog steeds terug in de Joodse sabbatsviering. Op mooi gedekte tafels liggen onder andere twee broden, *galloot*, (enkelvoud *gallah*). Deze broden worden met veel zorg op vrijdag gebakken.

Ongetwijfeld ligt er voor ons een les in naar Johannes 6, waarin de Heere Zichzelf het Brood des Levens noemt (Joh. 6:35, 48). En dit Schriftgedeelte staat ook in de context van werken.

‘Werk niet om het voedsel dat vergaat, maar om het voedsel dat blijft tot in het eeuwige leven, dat de Zoon des mensen u geven zal; want Hem heeft God de Vader verzegeld.’ (Joh. 6:27).

‘Zij zeiden dan tegen Hem: Wat moeten wij doen, opdat wij de werken van God mogen verrichten?’ (Joh. 6:28)

‘Jezus antwoordde en zei tegen hen: Dit is het werk van God: dat u gelooft in Hem Die Hij gezonden heeft.’ (Joh. 6:29)

‘Werken’ vormt de aanleiding tot het Schriftgedeelte waarin de Heere Zich het Brood des levens en het levende Brood noemt en Zichzelf vergelijkt met het brood dat uit de hemel neerkwam, het manna. Zelfs manna was spijs dat verging, maar voor de sabbat was er een dubbele

portie voor iedereen. Hier vloeien manna en sabbat als type ineen in de Heere Jezus. Hij is de spijs die **niet** vergaat. Van Hem is er altijd genoeg. In de woestijn moest er nog altijd gewerkt worden om het manna te verzamelen. Maar in Hem is een gedurige sabbat.

‘En Jezus zei tegen hen: Ik ben het Brood des levens; wie tot Mij komt, zal beslist geen honger hebben, en wie in Mij gelooft, zal nooit meer dorst hebben.’ (Joh. 6:35).

Rust en vrede is het deel van allen die tot Hem komen. ‘Geloven’, ‘vertrouwen,’ en niet werken. Dat is de ware sabbat.

Indien zij in Mijn rust zullen ingaan

Na het gewone vrijdagmiddaggebed in de synagoge, dus voor de aanvang van de sabbat, worden er zes Psalmen gereciteerd. Dat zijn de Psalmen 95 tot en met 99 en 29. Opmerkelijk is dat juist Psalm 95 ook de basis voor Hebrëen 3 en 4 vormt. Zeven maal vinden we in die hoofdstukken het Griekse woord *katapausis*, ‘rust.’¹

‘Mijn rust zullen zij niet binnengaan’,²

wordt herhaaldelijk uit Psalm 95 aangehaald. Dat is als het ware het refrein in Hebrëen 3 en 4. Uit de context van de Psalm zien we dat het hier gaat om het ingaan in het beloofde land. De Heere weigert dat aan dat geslacht vanwege hun ongehoorzaamheid. Het beloofde land noemt de Heere ‘Mijn rust’. Het is Zijn land. Dat land is bestemd voor Zijn volk. Dat is het land dat bestemd is om Israël tot rust te brengen. Paulus vergelijkt deze rust in het land met Gods rust op de zevende scheppingsdag.

‘Wij die tot geloof gekomen zijn, gaan immers de rust binnen, zoals Hij gezegd heeft: Daarom heb Ik in Mijn toorn gezworen:

¹ Hebrëen 3:11, 18; 4:1, 3, 5, 10, 11.

² Dit geeft de betekenis van de tekst goed weer. De SV heeft meer letterlijk vertaald met ‘indien zij in Mijn rust zullen ingaan’.

Mijn rust zullen zij niet binnengaan! En dat terwijl Zijn werken al sinds de grondlegging van de wereld voltooid zijn. Want Hij heeft ergens over de zevende dag als volgt gesproken: En God heeft op de zevende dag van al Zijn werken gerust. En op deze plaats opnieuw: Zij zullen Mijn rust niet binnengaan!’ (Heb. 4:3-5).

‘want wie Zijn rust binnengegaan is, die heeft zelf ook van zijn werken gerust, zoals God van de Zijne.’ (Heb. 4:10).

Israëls rust

Hoewel Jozua het volk in het land heeft gebracht, maken de verzen 8 en 9 ons duidelijk dat hiermee nog niet de rust voor Israël was aangebroken.

‘Want als Jozua hen al in de rust gebracht had, zou God daarna niet gesproken hebben over een andere dag. Er blijft dus nog een sabbatsrust over voor het volk van God’ (Heb. 4:8, 9).

Het woord dat hier voor ‘rust’ gebruikt wordt is een ander dan bovengenoemd. Het is *sabbatismos* en komt alleen hier voor. Duidelijk komt het woord ‘sabbat’ erin naar voren.

Deze ‘sabbat’ moet nog komen. We zien in de Schrift wel gedeeltelijke vervullingen, maar dat zijn niet anders dan schaduwen van de toekomst. Israël is niet ingegaan in de rust vanwege hun ongehoorzaamheid. (Heb. 4:6). Dat betekent niet dat God Zijn belofte niet zal nakomen en Zijn voornemen niet zal uitwerken. Christus heeft volkomen gehoorzaamd. Hij heeft alles volbracht. Ook voor Israël geldt dat er alleen rust kan zijn in Hem. Als het volk Hem, Die zij hebben verworpen, zullen erkennen als hun Messias, bij Zijn wederkomst, dan zal de ware rust aanbreken. En die rust zal gekoppeld zijn aan het land.

Rust voor Israël, betekent rust van de vijanden rondom. Als in een schaduw zien we die rust bijvoorbeeld in de dagen van Jozua:

Het gebeurde na vele dagen, nadat de HEERE Israël rust gegeven had van al zijn vijanden van rondom, en Jozua oud en op dagen gekomen was (Joz. 23:1).

We zien het ook in de dagen van David.

'Ik was met u overal waar u heen ging, en heb al uw vijanden voor uw ogen uitgeroeid. Ik heb een grote naam voor u gemaakt, zoals de naam van de groten die op aarde zijn. Ik heb aan Mijn volk, aan Israël, een plaats toegewezen en het daar geplant, zodat het in zijn eigen gebied woont en niet meer heen en weer gedreven wordt. En onrechtvaardige mensen zullen het niet meer verdrukken zoals vroeger, en sinds de dag waarop Ik richters aangesteld heb over Mijn volk Israël. Maar Ik heb u rust gegeven van al uw vijanden. Ook maakt de HEERE u bekend dat de HEERE voor ú een huis zal maken.' (2 Sam. 7:9-11).

En wederom in de dagen van Salomo.

'Geloofd zij de HEERE, Die Zijn volk Israël rust gegeven heeft, overeenkomstig alles wat Hij gesproken heeft! Niet één woord is onvervuld gebleven van al Zijn goede woorden, die Hij gesproken heeft door de dienst van Mozes, Zijn dienaar.' (1 Kon. 8:56).

Jozua betekent 'de HEERE is heil'.

David betekent 'geliefde'.

En Salomo betekent 'vrede'.

De ware, gedurige rust voor Israël komt met de komst van Hem, Die heil en verlossing brengt, de Geliefde van de Vader, en Zijn vrederijk zal stichten. Die rust zal er dan ook alleen zijn als de grote vijand, de satan er niet meer is. Jesaja 14 is daar heel duidelijk over.

Jesaja 14, de satan nedergeworpen

Dit hoofdstuk begint met de onvoorwaardelijke belofte van de HEERE van ontferming over Zijn volk.

‘Want de HEERE zal Zich over Jakob ontfermen en Hij zal Israël nog verkiezen. Hij zal hen neerzetten op hun eigen grond. De vreemdeling zal zich bij hen aansluiten en zich bij het huis van Jakob voegen.’ (Jes. 14:1).

Ook hier zien we dat dan de dagen van rust zijn aangebroken.

‘En het zal geschieden op de dag waarop de HEERE u rust zal geven van uw smart, uw onrust en de harde slavenarbeid die men u heeft doen verrichten, dat u dit spotlied zult aanheffen op de koning van Babel, en u zult zeggen: Hoe houdt de onderdrukker op; opgehouden is de onderdrukking!’ (Jes. 14:3, 4).

Deze koning van Babel wordt in dit hoofdstuk ook genoemd ‘de stok van de goddelozen,’ ‘de staf van de heersers’ (v. 5), ‘die volken sloeg in verbolgenheid met slagen zonder ophouden’, ‘die in toorn over de heidenvolken heerste’ (v. 6), ‘morgenster,’ ‘zoon van de dageraad’ (v. 12). Het gaat hier over de satan, die zich ten doel had gesteld de Allerhoogste gelijk te worden.

‘En ú zei in uw hart: Ik zal opstijgen naar de hemel; tot boven Gods sterren zal ik mijn troon verheffen, ik zal zetelen op de berg van de ontmoeting aan de noordzijde. Ik zal opstijgen boven de wolkenhoogten, ik zal mij gelijkstellen met de Allerhoogste.’ (Jes. 14:13, 14).

Dat zijn de goddeloze woorden die hij in zijn hart spreekt. Maar Gods antwoord hierop is duidelijk:

*'Echter, u bent in het rijk van de dood neergestort, in het diepst van de kuil!'*³ (Jes. 14:15).

Dat is het moment van rust.

'Nu komt heel de aarde tot rust'.(Jes. 14:7).

Ditzelfde scenario wordt niet beperkt tot Jesaja 14. We zien dat in meer Schriftgedeelten. Een daarvan is het boek Openbaring. Daarin lezen we hoe de satan tot zijn doel wil komen in zijn goddeloze streven om de Allerhoogste gelijk te worden. Maar na een heftige, maar op voorhand verloren strijd wordt hij duizend jaren gebonden in de afgrond in verzekerde bewaring gesteld. (Opb. 20:1-3). Dan breekt de sabbat aan. Rust voor het land. Rust voor Israël. Het lijkt erop dat deze duizend jaren een sabbat zijn na zesduizend jaar geschiedenis.

'Maar laat vooral dit u niet ontgaan, geliefden, dat één dag bij de Heere is als duizend jaar en duizend jaar als één dag.' (2 Pet. 3:8)

Schepping en verlossing

In de tien geboden wordt het gebod om de sabbat te onderhouden verbonden aan de schepping en aan de verlossing van Israël uit Egypte. De schepping wordt aangehaald in Exodus.

'Gedenk de sabbatdag, dat u die heiligt. Zes dagen zult u arbeiden en al uw werk doen, maar de zevende dag is de sabbat van de HEERE, uw God. Dan zult u geen enkel werk doen, u, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw slaaf, noch uw slavin, noch uw vee, noch uw vreemdeling die binnen uw poorten is. Want in zes dagen heeft de HEERE de hemel en de aarde gemaakt, de zee, en al wat erin is, en Hij rustte op de zevende dag. Daarom zegende de HEERE de sabbatdag, en heiligde die.' (Ex. 20:8-11).

³ De SV vertaalt hier terecht met de toekomstige tijd: 'In de hel zult gij nedergestoten worden'.

In Deuteronomium is de uittocht uit Egypte de reden waarom de Heere de sabbat gebod.

‘Want u zult in gedachten houden dat u slaaf geweest bent in het land Egypte en dat de HEERE, uw God, u vandaar uitgeleid heeft met sterke hand en uitgestrekte arm. Daarom heeft de HEERE, uw God, u geboden de dag van de sabbat te houden.’
(Deut. 5:15).

De schepping en de verlossing van Israël komen samen in Exodus 31:12-17. De sabbat wordt daar beschreven als een teken tussen God en Israël (v. 13, 17). Zoals de besnijdenis een teken was van het verbond met Abraham, zo is de sabbat dat van de relatie tussen God en Zijn volk.

‘U dan, spreek tot de Israëlieten en zeg: U moet zeker Mijn sabbatten in acht nemen, want dat is een teken tussen Mij en u, al uw generaties door, zodat men weet dat Ik de HEERE ben, Die u heiligt.’ (Ex. 31:13).

En dat teken tussen God en Israël is er ook op grond vanwege de schepping.

‘Hij zal tussen Mij en de Israëlieten voor eeuwig een teken zijn, want de HEERE heeft in zes dagen de hemel en de aarde gemaakt, en op de zevende dag heeft Hij gerust en Zich verkwikt.’ (Ex. 31:17).

Schepping en verlossing; ze hebben alles met elkaar te maken. We hebben al eerder in dit boekje gezien dat de verlossing resulteert in een nieuwe schepping. De nauwe band tussen die twee wordt zichtbaar in de sabbat van Israël.

Is het daarom ook dat de gehele schepping zucht en uitziet naar ‘het openbaar worden van de kinderen van God’ (Rom. 8:19)? Omdat ze

dan zelf ook zal worden verlost? Omdat ze dan zal worden ‘bevrijd van de slavernij van het verderf’ (Rom. 8:21)? Ligt hier niet een duidelijk verband? Zoals Israël verlost is uit dienstbaarheid van Egypte en verlost zal worden, zo zal ook de schepping worden bevrijd van de dienstbaarheid der verderfenis. Het teken van de sabbat; het is echt veel meer dan een gebod om strikt na te leven. Het geeft ons een machtig uitzicht op de toekomst, wanneer Israël zeker zal wonen in het land, en de schepping bevrijd zal zijn van de vloek die op haar ligt sinds de dagen van Adam en Eva.

Onze rust

Waar ligt onze rust? Voor een Christen is het antwoord eenvoudig te geven. Al wat een door de zonde en onrust geslingerde ziel nodig heeft is Christus Jezus. Hij is het medicijn. Hij heeft alles volbracht. ‘Hij is onze vrede.’ (Ef. 2:14). Een houding van rust is zitten. Na Zijn wonderlijke werk in Zijn dood en opstanding is Christus Jezus nu gezeten.

‘toen Hij Hem uit de doden opwekte en aan Zijn rechterhand zette in de hemelse gewesten’ (Ef. 1:20).

‘Hij heeft Hem gezet’ betekent ‘Hij heeft hem doen zitten’.

‘en heeft ons met Hem opgewekt en met Hem in de hemelse gewesten gezet in Christus Jezus’ (Ef. 2:6).

Kan het nog wonderlijker. Zijn we ons bewust van zo’n plaats die God de Vader gelovigen wil schenken? Met Christus gezeten aan Zijn rechterhand. Is er nog iets anders wat we zouden willen of begeren? Te mogen rusten waar Hij rust. Te mogen zitten waar Hij zit. Dat is ware sabbat houden.

Meer lezen?

Zie deel 3: Pascha

